

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní JUDr. Evou Lukotkovou v právní věci žalobkyně: **J. V.**, zastoupená JUDr. Marií Šebelovou, advokátkou se sídlem Havlíčkovo náměstí 140, 679 06 Jedovnice, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 9. 8. 2012, č. j.,

t a k t o :

- I. Rozhodnutí ČSSZ ze dne 9. 8. 2012, č. j. se z r u š u j e a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.**
- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 4.719 Kč, a to k rukám právní zástupkyně JUDr. Marie Šebelové, advokátky se sídlem Havlíčkovo náměstí 140, 679 06 Jedovnice, do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.**

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 9. 8. 2012, č. j. byly zamítnuty námitky žalobkyně a rozhodnutí ČSSZ ze dne 24. 5. 2012, č. j. bylo potvrzeno.

Rozhodnutím ČSSZ ze dne 24. 5. 2012, č. j. byla uložena žalobkyni podle ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, povinnost vrátit žalované přeplatek na částečném invalidním důchodu a invalidním důchodu pro invaliditu I. stupně za období ode dne 28. 5. 2007 do 31. 12. 2011 v částce 205.949 Kč.

Proti rozhodnutí podala žalobkyně námitky ze dne 15. 6. 2012 doručené žalované dne 22. 6. 2012. V námitkách sdělila, že v žádosti o plný invalidní důchod v roce 2004 a následně v žádosti o částečný invalidní důchod v roce 2006 vždy řádně uvedla, že po úmrtí manžela v roce 2000 pobírá vdovský a sirotčí důchod od Ministerstva vnitra ČR. Následku souběhu důchodů si vědoma nebyla, a jelikož výpočet důchodu je složitou záležitostí, plně spoléhala na profesionalitu dotčených orgánů. Žalobkyně odmítla tvrzení žalované, že musela předpokládat, že důchod měl náležet v nižší výši, než v jaké byl vyplácen, protože věřila, že žalovaná stanovila výše vyplacené dávky správně. Dále upozornila na to, že vymáhání přeplatku by bylo pro ni likvidační, od roku 2004 je invalidní, žije sama, pečuje o dvě nezletilé děti.

Vzhledem k tomu, že žalovaná uvedeným námitkám žalobkyně nevyhověla, proti rozhodnutí ze dne 9. 8. 2012, které je předmětem přezkumného soudního řízení, podala žalobkyně dne 2. 10. 2012 žalobu, jímž žádala o zrušení přezkoumávaného rozhodnutí žalované a vrácení věci správnímu orgánu k dalšímu řízení. Stížní body byly shodné s námitkami v námitkovém řízení, sice, při sepisu žádosti o plný invalidní důchod v roce 2004, taktéž i v žádosti o částečný invalidní důchod v roce 2006 řádně uvedla, že pobírá vdovský důchod od Ministerstva vnitra České republiky. Žalovaná spatřuje zaviněné porušení právní povinnosti žalobkyně v tom, že neoprávněně vyplacené dávky invalidního důchodu přijala, resp. nevrátila, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že byly vyplaceny neprávem. S tímto názorem žalobkyně nesouhlasila, odmítla dovozování její odpovědnosti na základě uvedených argumentů. Opakovaně zdůraznila, že splnění povinnosti podle citovaného rozhodnutí by mělo pro ni nedozírné negativní důsledky, neboť je samoživitelkou dvou dětí, sama má vážné zdravotní problémy.

Žalovaná v písemném vyjádření ze dne 5. 11. 2012 namítla, že žalobkyně sice v žádosti o invalidní důchod v roce 2004 uvedla, že je poživatelkou vdovského důchodu od Ministerstva vnitra, o přiznání invalidního důchodu však neinformovala plátce vdovského důchodu, tj. Ministerstvo vnitra. V roce 2006 požádala o částečný invalidní důchod, v žádosti opět uvedla, že je poživatelkou vdovského důchodu od Ministerstva vnitra, avšak přiznání částečného invalidního důchodu rovněž Ministerstvu vnitra neoznámila. Tím se stalo, že pobírala současně od žalované i od Ministerstva vnitra výplatu důchodu v plné výši procentní výměry a současně k oběma důchodům základní výměru důchodu, přičemž dle § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění (dále jen „zdp“), měla pobírat vdovský důchod jen ve výši poloviny procentní výměry. K přeplatku na invalidním důchodě žalobkyně tedy došlo tím, že nesplnila svou oznamovací povinnost vůči Ministerstvu vnitra, jako stávajícímu plátcí vdovského důchodu, z nedbalosti tak zavinila následný vznik přeplatku na invalidním důchodu.

Jednání u Krajského soudu v Brně se konalo dne 26. 6. 2014. Z výpovědi žalobkyně i stanoviska její právní zástupkyně vyplynulo, že danou problematikou se zabýval i veřejný ochránce práv JUDr. Pavel Varvařovský, na něhož se žalobkyně obrátila, a který v závěrečné zprávě o šetření v předmětné věci konstatoval právní pochybení ze strany žalované.

Žalobkyně uvedla, že vdovský důchod jí byl přiznán ode dne 16. 7. 2000. Při sepisu žádosti o dávku na invalidní důchod i částečný invalidní důchod u OSSZ v Blansku nebyla upozorněna pracovníci tohoto správního orgánu o povinnosti sdělit uvedenou skutečnost i Ministerstvu vnitra ČR. Byla toho názoru, že ve vztahu k žalované oznamovací povinnost splnila, žalovaná vlastním postupem si měla věc vykorespondovat a vyřešit převod výplaty vdovského důchodu a sirotčího důchodu na žalovanou. V dobré víře i nadále přebírala výplatu vdovského i sirotčího důchodu. O vzniklém přeplatku se dozvěděla až z rozhodnutí žalované ze dne 24. 5. 2012. Nepamatovala si, zda při sepisu žádosti o dávku důchodového pojištění byla informována pracovníci OSSZ ve smyslu § 59 odst. 1 zdp.

Zástupkyně žalované navrhla zamítnutí žaloby a setrvala na důvodech uvedených v písemném vyjádření žalované ze dne 5. 11. 2011.

Ze spisové dokumentace soud zjistil, že dne 7. 10. 2004 podala žalobkyně žádost o plný invalidní důchod na předepsaném tiskopisu, kde na přední straně v rubrice „pobírá – pobíral(a) již důchod (do kdy) – jaký – od koho – pod číslem“ je uvedeno „ano“ VA + DAO od MV ČR Praha pod č. j. OSZ60707, taktéž v žádosti o částečný invalidní důchod sepsané dne 20. 11. 2006, v obou případech u OSSZ Blansko v téže rubrice je uvedeno „ano I od ČSSZ pod č. j. 7460213849 + VD + DDO od MV, z přípisu Ministerstva vnitra, odbor sociálního zabezpečení, č. j. OSZ-60707-29/D-Pc-2011 ze dne 7. 10. 2011 (dále jen „MV“) vyplynulo, že porovnáním databáze ČSSZ a databáze orgánu sociálního zabezpečení MV bylo zjištěno, že žalobkyni byl Českou správou sociálního zabezpečení přiznán invalidní důchod ode dne 22. 1. 2007. Orgánem sociálního zabezpečení MV jí byl přiznán vdovský důchod ode dne 16. 7. 2000. Výplata vdovského důchodu bude předána podle zákona č. 582/1991 Sb., na základě písemného vyžádání ČSSZ na uvedený orgán. Přípisem žalované ze dne 20. 10. 2011 bylo potvrzeno, že žalobkyni byl přiznán ode dne 1. 11. 2004 plný invalidní důchod, který byl ode dne 22. 1. 2007 odňat, od uvedeného data jí byl přiznán částečný invalidní důchod, který byl ode dne 1. 1. 2010 změněn na invalidní důchod pro invaliditu I. stupně vyplácený doposud. Žalovaná potvrdila, že v žádosti o přiznání důchodu žalobkyně uvedla, že pobírá vdovský a sirotčí důchod od MV. Zároveň byl vznesen požadavek žalované o předání výplaty vdovského důchodu na žalovanou.

Ve spise je založeno rozhodnutí ČSSZ ze dne 4. 12. 2006, č. j. 746 021 3849, kterým byl žalobkyni podle § 56 odst. 1 písm. a) zdp odňat ode dne 22. 1. 2007 plný invalidní důchod. Přípisem MV odbor sociálního zabezpečení ze dne 18. 4. 2012 byl zaslán seznam poživatelů přímých důchodů od České správy sociálního zabezpečení, v jejichž případě bude řešit neprávem vyplacené částky na pozůstalostních důchodech orgán sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra. Mezi uvedenými osobami je vedena i žalobkyně J. V.

Ve spise je dále založeno rozhodnutí Ministerstva vnitra, orgán sociálního zabezpečení ze dne 6. 12. 2011, č. j. OSZ-60707-30/D-Bp-2011, jímž ve věci žalobkyně rozhodl tak, že ode dne 1. 11. 2004 není příslušný k výplatě jejího vdovského důchodu. Z odůvodnění rozhodnutí vyplývá, že vdovský důchod bude zastaven dnem 31. 12. 2011 s tím, že ode dne 1. 11. 2004 do 31. 12. 2011 bylo vyplaceno na dávce celkem 459.128 Kč. Dále byla zaslána kopie žádosti žalobkyně o přiznání vdovského důchodu podaná zároveň s žádostí o sirotčí důchod dne 24. 7. 2000. Manžel R. V. zemřel dne 16. 7. 2000.

Žalovaná vydala dne 25. 1. 2012 č. j. 746 021 3849 rozhodnutí, jímž sděluje žalobkyni, že ji bude vyplácet s účinností ode dne 1. 1. 2012 vdovský a sirotčí důchod spolu s důchodem starobním. Rozhodnutím ze dne 24. 5. 2012, č. j. 746 021 3849 byla uložena žalobkyni podle ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, povinnost vrátit přeplatek na částečném invalidním důchodu a invalidním důchodu pro invaliditu I. stupně v částce 205.949 Kč do 15 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí. Žalobkyně podala dne 22. 6. 2012 námitky proti citovanému rozhodnutí, rozhodnutím žalované ze dne 9. 8. 2012, č. j. 746 021 3849/315-PB byly námitky zamítnuty a citované rozhodnutí žalované bylo potvrzeno.

Soud provedl důkaz závěrečnou zprávou o šetření veřejného ochránce práv JUDr. Pavla Varvařovského sp. zn. 4178/2012/VOP/DR ze dne 4. 3. 2013, kterou uzavřel šetření na základě podnětu žalobkyně ve věci uložení povinnosti vrátit přeplatek na vdovském a invalidním důchodu. Z citované zprávy vyplývá, že dospěl k závěru o pochybení žalované, když dovodila odpovědnost žalobkyně za přeplatek na invalidním důchodu a následně ji uložila přeplatek vrátit.

Právní názor Krajského soudu v Brně:

Podle § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zdp“), jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního nebo invalidního důchodu a na výplatu vdovského nebo vdoveckého důchodu anebo sirotčího důchodu, vyplácí se nejvyšší důchod v plné výši a z ostatních důchodů se vyplácí polovina procentní výměry, nestanoví-li se jinak v odstavci 2.

Podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, jestliže důchod byl vyplácen neprávem, nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchod nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popř. náhradu nesprávně vyplacené částky.

Podle § 118a odst. 2 citovaného zákona, jestliže byl občanovi vyplácen starobní důchod a nebyly přitom splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu, má plátce důchodu vůči tomuto občanu nárok na vrácení těch vyplacených částek starobního důchodu, které nenáležely.

Podle § 118a odst. 3 citovaného zákona nárok na vrácení, popř. náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši než náležely, zaniká uplynutím pěti let ode dne výplaty dávek.

Žádný z účastníků nerozporuje zjištění skutkového stavu, sice, že žalobkyně podala dne 7. 10. 2004 u Okresní správy sociálního zabezpečení v Blansku žádost o invalidní důchod a dne 20. 11. 2006 u téhož správního orgánu žádost o částečný invalidní důchod, přičemž v obou případech splnila oznamovací povinnost, neboť uvedla, že je poživatelkou vdovského a sirotčího důchodu, který pobírá od Ministerstva vnitra ČR. Obě žádosti na předepsaném

tiskopisu vlastnoručně podepsala. O skutkovém základu daného případu tedy mezi stranami není sporu.

Mezi účastníky je sporná otázka týkající se aplikace ust. § 118 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění. Žalovaná na základě tohoto ustanovení rozhodla dne 24. 5. 2012, č. ve věci částečného invalidního důchodu a invalidního důchodu pro invaliditu I. stupně tak, že uložila jmenované vrátit přeplatek za období ode dne 28. 5. 2007 do 31. 12. 2011 v částce 205.949 Kč. Žalobkyně naopak zaujala právní názor, že v jejím případě se nejednalo o odpovědnost založenou na principu subjektivní odpovědnosti dle citovaného právního ustanovení.

Schéma tohoto odpovědnostního vztahu dle § 118a odst. 1 citovaného zákona je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Ačkoliv citované ustanovení zde výslovně neužívá pojem „zavinění“ ani výslovně nehovoří o žádné z jeho forem (tj. úmyslu či nedbalosti), je z jeho jazykového a logicko-systematického výkladu jednoznačně patrné, že odpovědnost oprávněné osoby, příjemce dávky, je tzv. subjektivní odpovědností. K tomuto závěru ostatně dospěl krajský soud v nyní posuzovaném řízení.

V daném případě se tedy jedná o odpovědnostní vztah, jehož prvky jsou: 1) protiprávní jednání příjemce důchodu spočívající v porušení některé z jeho zákonných povinností; 2) škodlivý následek; 3) kauzální nexus mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem a konečně 4) zavinění jako psychický vztah příjemce důchodu ke vzniku přeplatku.

V návaznosti na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-57, www.nssoud.cz, soud cituje: „...zákon č. 582/1991 Sb. ani další předpisy práva sociálního zabezpečení nedefinují zvláště pojem zavinění. Proto je při práci s tímto pojmem třeba vycházet z jeho obecného právního významu, který je legálně definován pouze trestním právem hmotným a používá se na základě analogie iuris a širokého doktrinálního a praktického konsensu v celém právním řádu. Z výkladu citovaného ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. a jeho účelu vyplývá, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění v nedbalostní nikoliv úmyslné formě (srov. dikci „musel z okolností předpokládat“). Z dikce uvedeného ustanovení přitom neplyne, zda prvek zavinění musí být prokázán žalovanou, ale ani to, že by se za splnění všech ostatních prvků vzniku odpovědnostního právního vztahu presumoval, neboť zákon č. 582/1991 Sb. neobsahuje žádné ustanovení umožňující exculpaci (tj. vyvinění) příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek. Z uvedeného lze usuzovat, že naplnění všech jejích prvků vzniku odpovědnosti za přeplatek musí zkoumat *ex offio* žalovaná, neboť řízení o stanovení povinnosti vrátit přeplatek se vede z vlastního podnětu správního orgánu.“ Při posuzování zákonnosti rozhodnutí žalované je třeba hodnotit, zda je v jejím odůvodnění postaveno na jisto, že byly naplněny všechny uvedené prvky odpovědnostního schématu odpovědnosti za přeplatek na dávce.

Dle názoru Krajského soudu v Brně na posuzovanou věc nedopadá ust. § 118a odst. 1 citovaného zákona. K vyvození odpovědnosti je třeba určitého protiprávního úkonu a příčinné souvislosti mezi ním a přeplatkem. Zákon stanoví povinnost sepisovat žádosti o důchod

i poskytovat nezbytné údaje; logicky se musí jednat o pravdivé uvedení všech rozhodných skutečností a údajů. Ukládá sepsat žádost na předepsaných tiskopisech, nejsou v něm však stanoveny náležitosti vyplnění těchto tiskopisů. Tiskopis žádosti mj. obsahuje kolonku „pobírá – nepobírá již důchod (do kdy) – jaký – od koho – pod čísl.“ Je nepochybné, že žalobkyně splnila to, co jí ukládá ust. § 50 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, totiž písemně ohlásit plátcí dávky do osmi dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu nebo poskytování. Jestliže není sporu o tom, že tyto rozhodné skutečnosti ve vztahu k žalované sdělila v době, kdy ještě bylo možné ze strany plátce dávky důchodového pojištění včas zareagovat a takto žalovaný mohl a měl postupovat, neboť mu bylo známo, že výplatu vdovského důchodu provádí Ministerstvo vnitra České republiky, pak za popsané situace nelze hledat příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti žalobkyně, o čemž není sporu a mezi následkem, totiž nesprávně vyplacenou dávkou důchodového pojištění. Jinými slovy, jestliže plátcé dávky důchodového pojištění i přes řádné ohlášení příjemce dávky podle § 50 odst. 1 citovaného zákona nebyl z příčin spočívajících výlučně na jeho straně schopen zareagovat, to znamená v součinnosti s Ministerstvem vnitra ČR zajistit včas zastavení výplaty vdovského důchodu bezprostředně po podání žádosti žalobkyně již v roce 2004 (žádost o přiznání plného invalidního důchodu), nemohl tím vzniknout přeplatek na dávce podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění. Nelze přehlédnout, že žalovaná sama v přípise ze dne 20. 10. 2011 adresovaném Ministerstvu vnitra ČR sdělila, že žalobkyně v žádosti o přiznání důchodu uvedla, že pobírá vdovský a sirotčí důchod od tohoto orgánu. Žalobkyni byl přiznán vdovský důchod ode dne 16. 7. 2000 Ministerstvem vnitra ČR, ode dne 1. 11. 2004 jí byl přiznán plný invalidní důchod ČSSZ a ode dne 22. 1. 2007 jí byl přiznán od tohoto orgánu částečný invalidní důchod, který byl ode dne 1. 1. 2010 změněn na invalidní důchod pro invaliditu I. stupně. Jestliže žadatelka splnila svoji oznamovací povinnost ve vztahu k žalované, nemohla z okolností předpokládat, že invalidní důchod jí byl vyplácen ve vyšší částce, než náležel, neboť vycházela v dobré víře ze správnosti rozhodnutí žalované. Nelze proto z jejího jednání vyvodit zavinění, a to ani nevědomou nedbalost. Nesplnila-li žalobkyně oznamovací povinnost vůči Ministerstvu vnitra, nelze z této skutečnosti učinit závěr, že uvedená okolnost by byla příčinou vzniku přeplatku na invalidním důchodu, neboť porušení právní povinnosti je pouze jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti za vznik přeplatku na dávce důchodového pojištění. Jak výše uvedeno, dalším předpokladem je i příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a vznikem přeplatku a zavinění, v daném případě však tomu tak nebylo. Jmenovaná splnila oznamovací povinnost ve vztahu k žalované včas a řádně, žalovaná měla dostatek časového prostoru k zajištění sloučení dávek.

Dle názoru soudu příčinou vzniku přeplatku je nesloučení výplaty důchodů v důsledku přehlédnutí skutečností, že žalobkyni byla vyplácena dávka důchodového pojištění jiným orgánem, nikoliv nesplnění ohlašovací povinnosti vůči Ministerstvu vnitra ČR. Za daného stavu proto soud neshledal v postupu žalobkyně pochybení, naopak toto pochybení shledal na straně žalované.

Optikou tohoto náhledu soud uzavírá, že žaloba je důvodná, a proto ve smyslu § 78 odst. 1 s.ř.s. zrušil přezkoumávané rozhodnutí a věc vrátil žalované k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s.ř.s.). Právním názorem, který vyslovil soud ve zrušujícím rozsudku, a který vyplývá z obsahu tohoto rozhodnutí, je v dalším řízení správní orgán vázán (§ 78 odst. 5 s.ř.s.).

O nákladech řízení bylo rozhodnuto ve smyslu ust. § 60 odst. 1 s.ř.s., podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. V dané věci byla úspěšná žalobkyně, proto má právo na náhradu nákladů řízení. Odměna její advokátky a náhrada nákladů řízení byla stanovena podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., v platném znění, sice za 3 úkony právní služby (převzetí a příprava, zastoupení na základě smlouvy o poskytnutí právních služeb, písemné podání žaloby, účast při soudním jednání) po 1.000 Kč (§ 7 bod 3, § 9 odst. 2, § 11 odst. 1 písm. a), d) a g) citované vyhlášky), 3x režijní paušál po 300 Kč (§ 13 odst. 1 a 3 citované vyhlášky), tj. celkem 3.900 Kč. Protože advokátka je plátcem daně z přidané hodnoty, byla zvýšena odměna o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je advokát povinen z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést o 21 %, tj. 819 Kč. Celkem jí vůči žalovanému byla přiznána náhrada nákladů řízení ve výši 4.719 Kč, kterou je žalovaný povinen zaplatit žalobkyni k rukám její právní zástupkyně do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, ve dvojím vyhotovení. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 26. června 2014

JUDr. Eva Lukotková, v. r.
samosoudkyně

Za správnost vyhotovení:
Barbora Zachovalová